

Protokoll fört vid enskild föredragning

Regeringskansliet

Allmänna byrån, rättsserviceenheten, Rk1a

Beslutande

Minister

Nina Fellman

Föredragande

Jurist

Emilia Larson

Justerat

Omedelbart

.....
Ärende/Dnr/Exp.

.....
Beslut

Nr 185

Förslag till nya bestämmelser om personuppgifter.

ÅLR 2016/4801

790 Rk1a/utdrag

Beslöts överföra lagberedningspromemoria, **bilaga 1**, till lagberedningen för lagstiftningsåtgärder.

Bilaga

Förslag till nya bestämmelser om personuppgifter

Innehållsförteckning

EU:s reformpaket och nu gällande åländsk lagstiftning	2
Innehållet i EU:s nya personuppgiftsregelverk	3
Allmänna dataskyddsförordningen	3
Polisdirektivet	3
Behörighet	4
Förslag till ny lagstiftning	5
1. Personuppgiftslag	5
a. Utvidgning av EU-förordningens tillämpningsområde	5
b. Tillsynsmyndigheten	6
c. Nationellt handlingsutrymme	6
2. Blankettlag	6
3. Speciallagstiftning som kan behöva revideras	7
Konsekvensanalys	7
Övrigt	7

EU:s reformpaket och nu gällande åländsk lagstiftning

Ett reformpaket avseende personuppgiftsbehandling har under våren 2016 trätt i kraft. Reformen består av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 (nedan kallad allmänna dataskyddsförordningen) samt direktivet (EU) 2016/680 (nedan kallat polisdirektivet). Allmänna dataskyddsförordningen tillämpas från och med den 25 maj 2018.¹ Polisdirektivet ska införlivas senast den 6 maj 2018.²

EU anser att reformen är nödvändig eftersom kraven på personuppgiftsskydd har förändrats sedan 1995, då 1995-års EG-direktiv 95/46/EG trädde i kraft. Direktivet låg till grund för förändringar i ett flertal landskapslagar. Främst finns bestämmelserna i landskapslag (2007:88) om behandling av personuppgifter inom landskaps- och kommunalförvaltningen, nedan kallad ÅPULL. Lagen tillämpas på **landskapets myndigheter, kommunala och övriga myndigheter** till den del dessa handhar uppgifter inom landskapsförvaltningen eller den kommunala förvaltningen. Det är denna lagstiftning som allmänna dataskyddsförordningen nu ersätter. Förordningen är generellt tillämplig och kommer således numera att reglera frågorna, istället för den tidigare ordningen med ett direktiv som genomförs i nationell lagstiftning.

¹ Artikel 99.2 allmänna dataskyddsförordningen.

² Artikel 63.1 polisdirektivet.

Förhållandet mellan skyddet av personuppgifter som återfinns i register samt **offentlighetsprincipen** finns reglerat i kap. 3a landskapslagen (1977:72) om allmänna handlingars offentlighet (offentlighetslagen).

ÅPULL tillämpas således på det offentliga. **Privata aktörers behandling** sker i enlighet med rikets lagstiftning eftersom riket har lagstiftningsbehörighet på privaträttslig behandling av personuppgifter.

Landskapslagen (1999:50) om tillämpning i Åland av riksförfattningar om personuppgifter (2006:29) tillämpas i **polisens verksamhet**. Denna reglering är området som det nya polisdirektivet från och med maj 2018 kommer att reglera. Polisdirektivet ersätter rådets rambeslut 2008/977/RIF. Polisdirektivet (2016/680) reglerar behandlingen av personuppgifter inom polissamarbetet och det straffrättsliga samarbetet. Polisens personuppgiftsbehandling regleras alltså idag av rikets personuppgiftslag (FFS 523/1999) samt lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet (FFS 761:2003), eftersom denna gjorts tillämplig i landskapet genom blankettlag till den del som de rör frågor som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Polisens register är genom 15d § LL (1977:72) om allmänna handlingar undantagna från de regler som annars gäller för utlämnande av personregister.

Den åländska **Datainspektionen** har inrättats genom 26 § ÅPULL och de närmare bestämmelserna avseende myndigheten återfinns i landskapslagen (2007:89) om Datainspektionen. Datainspektionen är en tillsynsmyndighet vilken har funnits sedan 2008 och som arbetar med att utöva tillsyn över behandling av personuppgifter. En stor del av arbetet består i att informera offentliga aktörer om behandling av personuppgifter.

Innehållet i EU:s nya personuppgiftsregelverk

EU:s nya personuppgiftsregelverk syftar till att skapa ett effektivt skydd för personuppgifter, öka de registrerades kontroll, skapa tydliga regler för dem som ansvarar för uppgifterna, minska företagens kostnader samt åstadkomma ett mer enhetligt regelverk inom EU.

Allmänna dataskyddsförordningen

Allmänna dataskyddsförordningen är i stora drag liknande de regleringar som idag finns i ÅPULL. Nyheter är krav på dataskydd (artikel 25) vilket innebär att tekniken för att klara av dessa nya krav behöver finnas, dataskyddsombud behöver utses (artikel 37), rätt till dataportabilitet införs (artikel 20), en gemensam Styrelse införs och får många arbetsuppgifter (t.ex. avge yttranden), möjligheterna att få sanktioner och skadestånd utvidgas (artikel 77-84), samt att tillsynsmyndigheten ska organiseras på ett nytt sätt och behöver klara fler och större uppgifter (artikel 51-59). Reglerna avseende bl.a. skyldigheten att informera den registrerade, den ansvarige och biträdens uppgifter och profilering förändras. För närmare beskrivning av bestämmelserna se kapitel 6.3 *Promemoria 12.08.2016*, vilken bifogas till lagberedningspromemorian.

Det krävs även fortsättningsvis att en tillsynsmyndighet övervakar att behandling sker i enlighet med bestämmelserna. Myndigheten ska vara oberoende (artikel 51), inrättas genom lag (artikel 54), ha den behörighet som krävs (artikel 55 och 56) samt de befogenheter som krävs (artikel 58). Arbetsuppgifterna är omfattande (artikel 57). Myndigheten behöver till exempel kunna ta emot uppgift om personuppgiftsincidenter, helst inom 72 timmar (artikel 33).

Allmänna dataskyddsförordningen innebär att högre krav ställs på samordning på EU-nivå. Till exempel ska tillsynsmyndigheterna, om det finns flera, tillsammans se till att tillämpningen av förordningen i unionen är enhetlig och för det syftet ska samarbete mellan myndigheterna och kommissionen företas (artikel 51.2, 57.1.t och 60 allmänna dataskyddsförordningen).

Polisdirektivet

Direktivet är tillämpligt på personuppgiftsbehandling utförd av behöriga myndigheter i syfte att ”förebygga och förhindra, utreda, avslöja eller lagföra brott eller verkställa straffrättsliga påföljder, inklusive att skydda mot samt förebygga och förhindra hot mot den allmänna säkerheten” (artikel 2.1 polisdirektivet). Direktivet innehåller även ett förtydligande av de möjligheter som myndigheter har att samla in information för dessa ändamål.

Lagstiftningsbehörigheten inom rättsområdet är delad mellan landskapet och riket men rättsområdet hör främst till rikets lagstiftningsbehörighet. Tingsrättens verksamhet är rikets lagstiftningsbehörighet (27 § 23 punkten SjöL).

Allmän ordning och säkerhet är till stor del Ålands lagstiftningsbehörighet (18 § 6 punkten SjL), men vid exempelvis förundersökning är verksamheten rikets lagstiftningsbehörighet (27 § 23 punkten SjL). Även myndigheter som skatteverket och tullen är riksmyndigheter och handhar i huvudsak uppgifter som hör till rikets lagstiftningsbehörighet. Deras verksamhet hör således till största delen till rikets lagstiftningsbehörighet, 27 § 3, 12 och 36 punkterna SjL.³ Tillämpningsområdet för direktivet blir därmed inte särskilt stort på Åland. Viss behandling av personuppgifter inom förvaltningen innebär dock att uppgifter omfattas av polisdirektivets tillämpningsområde, till exempel är motorfordonsbyråns register över personers brottslighet i trafiken sådana personuppgifter eftersom de finns för att förebygga brott.

Den behandling av uppgifter om brott som inte faller inom direktivets tillämpningsområde sker istället i enlighet med artikel 10 allmänna dataskyddsförordningen.

Polisdirektivet anger ungefär samma principer för behandling av personuppgifter som allmänna dataskyddsförordningen (artikel 4.11 polisdirektivet). De registrerades rättigheter enligt direktivet innebär en möjlighet att vända sig till tillsynsmyndigheten med klagomål, få tillgång till rättsmedel gentemot tillsynsmyndighetens beslut, mot åtgärder av en personuppgiftsansvarig eller biträde samt en möjlighet att få ersättning av den ansvarige som inte uppfyller kraven (artikel 12-18 polisdirektivet). I nationell rätt ska även föreskriva effektiva påföljder eller sanktioner för den som överträder reglerna i direktivet (artikel 57 polisdirektivet).⁴ Även polisdirektivet medför krav på tillsynsmyndigheten. För närmare beskrivning av bestämmelserna se kapitel 7.2 *Promemoria 12.08.2016*.

Behörighet

Landskapet har lagstiftningsbehörighet avseende personregister i den mån dessa hör till ett rättsområde som är landskapets lagstiftningsbehörighet. De områden som blir relevanta är främst landskaps- och kommunalförvaltningen, 18 § 1, 2 och 4 p. självstyrelselag (1991:71) för Åland (SjL). De områden som omfattas av förvaltningsverksamheten och sanktioner för dessa områden (25 § SjL) är således åländsk behörighet.

Områden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet är allmän ordning och säkerhet (18 § 6 punkten SjL), hälso- och sjukvård (18 § 12 punkten SjL), socialvård (18 § 13 punkten SjL), lagring av uppgifter i arkiv (18 § 14 punkten SjL), lagring av statistik (18 § 24 punkten SjL), beläggande med straff och storleken på straff inom rättsområden vilka hör till Ålands lagstiftning (18 § 25 punkten SjL samt 25 § SjL) och utsättande och utdömmande av vite (18 § 26 punkten SjL).

Huruvida ett område hör till landskapets lagstiftningsbehörighet bedöms med beaktande av det relevanta rättsområdet. Gränsdragningarna är dock inte alltid klara. Till exempel är personuppgifter rörande offentligt anställda landskapets behörighet. Huruvida sjukintyg för dessa anställda är landskapets eller rikets lagstiftningsbehörighet bör dock utredas närmare. Arbetarskyddet är rikets behörighet (27 § 21 punkten SjL), men personuppgifter i det offentliga är landskapets behörighet. Lagen om integritetsskydd i arbetslivet (FFS 759/2004) anger reglerna för hur sjukintyg får behandlas. Detta är bara ett exempel på behörighetsgränsernas gråzoner, liknande gränsdragningar finns på flera områden som rör personuppgiftsbehandling.

År 2007 när ÅPULL, LL (2007:89) om Datainspektionen m.fl. trädde i kraft fann Ålandsdelegationen inte något behörighetshinder för införande av bestämmelserna.⁵ Eftersom behörighetsreglerna i SjL inte har ändrats sedan dess blir det relevant att överväga behörighetsfrågorna till den del sådant regleras som går utöver de bestämmelser som återfinns i den nuvarande regleringen.⁶ Särskild hänsyn behöver tas till de grundlagsskyddade medborgerliga rättigheter vilka hör till rikets lagstiftningsbehörighet enligt 27 § 1 punkten SjL. Detta är inte ett problem så länge bestämmelserna som införs uppfyller Grundlagens krav för skyddande av personuppgifter.⁷

³ För tullväsendet se RP 73/1990: *Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om ändring av självstyrelselagen för Åland*, s. 75.

⁴ Ingresspunkt 89 polisdirektivet.

⁵ Se Ålandsdelegationen Nr 14/07.

⁶ Se Ålandsdelegationen Nr 14/07, s. 3, FR nr 8/2003-2004, *Ny landskapslagstiftning om behandling av personuppgifter inom landskaps- och kommunalförvaltningen*, s. 14 ff. samt Högsta domstolens utlåtande 27.6.1991.

⁷ Se Ålandsdelegationens bedömning, Ålandsdelegationen Nr 14/07.

Förslag till ny lagstiftning

Från våren 2018 kommer personuppgiftsbehandling på Åland att regleras av allmänna dataskyddsförordningen, en landskapslag om personuppgifter, speciallagstiftning och rikets lagstiftning till den del som riket har lagstiftningsbehörighet. Landskapslagstiftningen föreslås bestå av tre delar: en allmän lag, speciallag och en blankettlag. Den nu gällande personuppgiftslagen föreslås upphöra att gälla våren 2018 och en allmän personuppgiftslag träder i dess ställe.

Ett av reformens syften är att skapa ett enhetligt regelverk med hög skyddsnivå och nationell lagstiftning ska således i så stor utsträckning som möjligt undvikas. Lagstiftningsprocessen blir därför fokuserad på att upphäva sådana bestämmelser (särskilt speciallagstiftning) som upprepar eller preciserar allmänna dataskyddsförordningen. En del av det förestående arbetet består därför av att kartlägga den lagstiftning som berörs och om möjligt upphäva den.

Arbetet med kartläggningen behöver ske parallellt med lagstiftningsarbetet, på samma sätt som arbetet bedrivs i de övriga nordiska länderna. I många frågor är det ännu oklart i hela EU hur bestämmelserna i förordningen ska tolkas. T.ex. råder oklarhet avseende tolkningen av vilket nationellt handlingsutrymme artikel 6 ger. Det är dock inte möjligt att vänta med lagberedningsarbetet tills alla frågor är utredda eftersom de kompletterande bestämmelserna då inte skulle hinna träda ikraft i maj 2018. Det fortsatta arbetet föreslås därför ske i samarbete mellan rättsseviceenheten och lagberedningen.

Landskapsregeringen bedömer att en blankettlagstiftning på området för allmänna dataskyddsförordningen inte är ändamålsenlig av flera anledningar. T.ex. är rikets offentlighetslag och den åländska offentlighetslagen olika vilket innebär att en blankettlagstiftning hade blivit svår att tillämpa. Offentlighetslagen har ett nära samband med personuppgiftsreformen eftersom hur allmänna handlingar kan lämnas ut inskränker rätten till skyddade personuppgifter.

Vid införandet av ÅPULL konstaterades att Finlands grundlags 10 § ställer vissa krav på regleringen av fri- och rättigheter, särskilt att skydd för privatlivet måste regleras i lag. Detta har även varit grundlagsutskottets tolkning (GrUU 14/1998 rd). Denna bedömning kommer dock att ändras av grundlagsutskottet i och med reformen. Kravet på lagreglering kommer således inte att vara ett hinder för tillämpning av EU-förordningen.

1. Personuppgiftslag

För att reglera det nationella handlingsutrymmet, för att utvidga EU:s kompetens och för att införa bestämmelser om Datainspektionen behövs en ny allmän personuppgiftslag som ersätter ÅPULL. Den nya personuppgiftslagen kommer att bli en kortare lag som ska bestå av följande tre delar:

a. Utvidgning av EU-förordningens tillämpningsområde

EU:s förordning är enbart tillämplig inom de områden där EU har kompetens. Utanför EU:s kompetensområden är exempelvis vården, dock inte förvaltningsarbetet inom hälso- och sjukvården. Ett annat sådant område är landskapsregeringens och lagtingets arbete i vilka EU endast till viss del har kompetens, eftersom EU har begränsad kompetens i riksdagens och regeringens arbete. Se artikel 16 fördraget om Europeiska unionen angående EU:s kompetensområden. Landskapet bör överväga att genom den nationella lagstiftningen utvidga tillämpningen av EU:s personuppgiftsförordning till även sådana områden där EU inte har kompetens. Genom en sådan åtgärd undviks de komplicerade gränsdragningsproblemen som annars uppkommer rörande inom vilka områden EU-förordningen är tillämplig. På detta sätt undviks även de problem som annars uppkommer inom områden där EU delvis har kompetens, men där delar av verksamheten är medlemsstatens behörighet. Inom dessa områden skulle annars två olika regelverk bli gällande, dels EU-förordningen inom EU:s behörighet, dels nationell lagstiftning utanför EU:s behörighet. Det bör dock övervägas huruvida vissa delar som hör till medlemsstatens kompetens trots detta ska undantas från EU-förordningens regelverk.

Ett sådant område är vallagstiftningen. På området för val har EU inte kompetens. Som beskrivs i Bilaga 2 innebär Allmänna Dataskyddsförordningen att hur registren inför ett val ”stängs” inte är ett tillåtet förfarande. Ett sätt att lösa problemet skulle kunna vara att undanta vallagstiftningen från Allmänna Dataskyddsförordningens tillämpningsområde.

Utvidgningen behöver formuleras i landskapslag så att det är tydligt att förordningens artiklar rörande det gemensamma organet, kommissionen och övriga funktioner kopplat till EU inte ska tillämpas där EU inte har kompetens. Allmänna dataskyddsförordningens tillämpningsområde regleras lämpligen i 1 § denna nya allmänna lag.

Ett tydliggörande av vilka artiklar som kommer att gälla för områdena där EU inte har kompetens kan åtminstone i dagsläget inte göras, eftersom det är svårt att ange vilka bestämmelser som ska tillämpas inom områden där förordningen egentligen inte skulle gälla.

b. Tillsynsmyndigheten

Artikel 54 allmänna dataskyddsförordningen föreskriver ett krav på att man i nationell rätt *ska* inta bestämmelser avseende tillsynsmyndigheten i lag vilket tillsammans med kravet i 2 § 3 mom. Finlands Grundlag innebär att landskapslag om datainspektionen behöver finnas kvar. För tillsynsmyndigheten krävs således även fortsättningsvis en lagstiftning exempelvis för instiftande av myndigheten och tillsättande av tjänsterna.⁸ I nationell rätt behöver enligt artikel 68.4 allmänna dataskyddsförordningen utse en gemensamt personuppgiftsansvarig om det finns flera tillsynsmyndigheter i ett land. Så är fallet i Finland. Någon landskapslagstiftning behöver dock inte införas med anledning av artikeln eftersom 59b § SjL reglerar saken och det därmed ankommer på riket att fatta de beslut som krävs i detta hänseende.

Förhållandet mellan rikets tillsynsmyndighet (Dataombudsmannen) och Datainspektionen kommer således att regleras i enlighet med förfarandet i 59b § SjL och EU-förordningen. Hur förhållandet mellan dataombudsmannen och datainspektionen regleras blir är beroende av vilka arbetsuppgifter de kommer att ha. Riket och landskapet behöver exempelvis enas om hur den finska tillsynsmyndigheten ska fullgöra arbetet med att företräda den åländska myndigheten. En rutin för att upprätthålla enhetlighet och se till att alla myndigheter följer reglerna behöver skapas (artikel 5.3). Det är centralt att komma överens om hur arbetet i den nya dataskyddsstyrelsen (EDPB) ska gå till. När en medlemsstat har flera tillsynsmyndigheter ska endast en av dessa delta i EDPB:s arbete (artikel 51.3 allmänna dataskyddsförordningen) vilket innebär att riket deltar för åländsk räkning (enligt 59b § SjL).

c. Nationellt handlingsutrymme

Landskapets möjligheter att lagstifta på området bestäms av vilket nationellt handlingsutrymme som finns. Det nationella handlingsutrymmet finns närmare presenterat i *Bilaga 1 (Nationellt handlingsutrymme i Allmänna Dataskyddsförordningen)*. Av Bilaga 1 framgår även landskapsregeringens konkreta förslag till lagstiftningsåtgärder. Eftersom regleringen redan idag är komplicerad bör användning av nationell lagstiftning så långt som möjligt undvikas, på så sätt skapas ett enklare regelverk. De bestämmelser som behöver införas i åländsk lagstiftning är åtminstone artikel 6, 26, 28, 38, 54, 82, 83, 84, 85, 86, 90.

2. Blankettlag

Polisdirektivet kräver eftersom det är ett direktiv nationell lagstiftning. På grund av att direktivet endast till viss del hör till landskapets behörighet och i syfte att skapa enhetlighet är det mest ändamålsenligt att en blankettlag ska reglera all polisens hantering av personuppgifter. Syftet då dagens blankettlagstiftning på området infördes var att övervägningar avseende huruvida riks- eller landskapslag är tillämplig skulle undvikas.⁹ Av samma skäl (för att undvika att både rikets och Ålands lagstiftning ska tillämpas av samma myndighet) bör en blankettlag även fortsättningsvis reglera saken. Även regelverkets komplexa och omfattande natur samt hur resurskrävande ett annat alternativ skulle vara talar för att en blankettlag bör användas.

Således föreslås att den nya rikslagstiftningen rörande personuppgiftsbehandling hos polisen antas som blankettlag i landskapet.

⁸ Se exempelvis artikel 51.1 och artikel 54 allmänna dataskyddsförordningen.

⁹ FR nr 8/2003-2004, *Ny landskapslagstiftning om behandling av personuppgifter inom landskaps- och kommunalförvaltningen*, s. 3.

3. Speciallagstiftning som kan behöva revideras

Den speciallagstiftning som *kan* bli aktuell att ändra redogörs för i *Bilaga 2 (Speciallagstiftning som kan beröras av reformen)*. I Bilaga 1 (Nationellt handlingsutrymme) och i Bilaga 2 (Speciallagstiftning) nämns de bestämmelser i speciallag som behöver behållas, möjligtvis med vissa förändringar. Den speciallagstiftning som av någon anledning inte behöver behållas kan således upphävas. Det finns troligen flera lagstiftningar än de listade i Bilaga 2 som påverkas. Hur bestämmelserna som ska vara kvar ska vara utformade och exakt vilka uppdateringar som behöver göras kräver vidare utredning.

Konsekvensanalys

Det står dock redan nu klart att **Datainspektionens** utökade uppgifter kommer att innebära att verksamheten blir dyrare än idag. Till exempel krävs att personuppgiftsincidenter anmäls till Datainspektionen inom 72 timmar (artikel 33) vilket innebär ett ökat resursbehov både hos de personuppgiftsansvariga (de som har registren) och hos Datainspektionen. Kravet innebär att om incidenten inte har meddelats tillsynsmyndigheten inom 72 timmar behöver skälen för passiviteten motiveras. Det går således inte att komma ifrån att Datainspektionen och Dataskyddsbombuden behöver ha resurser för att klara kraven i artikel 33. Mer information finns i Datainspektionens PM *Utökad resursbehov hos datainspektionen med anledning av EU:s dataskyddsreform* (20.6.2016), vilken bifogas till detta PM.

Dataskyddsbombuden som enligt artikel 37.1 allmänna dataskyddsförordningen behöver utses föranleder en del av kostnaderna. För en organisation likt landskapet uppskattas en heltidstjänst behövas, detsamma gäller för ÅHS.

För **kommunerna** kan vägledning fås genom Kommunförbundet kostnadsuppskattning vilken beräknar att kostnaderna i hela riket kommer att bli ungefär 150 miljoner euro per år. Kostnaderna kan delas upp i två delar. För det första de tekniska krav och avtal som behöver omförhandlas, denna del är dyrast. Den andra delen är kostnaderna för att anställa dataskyddsbombud och att utbilda personalen.

För de **registeransvariga** (landskapet, kommuner etc. som har register) kommer kostnaderna att bli beroende av hur väl underhållet systemet är idag. I de fall register och **IT-systemen** inte ens uppfyller dagens krav kommer ett mer omfattande, och naturligtvis dyrare, reformarbete att krävas. Vilka reformbehov som finns avseende IT-systemen är beroende av hur organisationen ser ut idag. Det kommer således att framkomma när kartläggningen av nuläget nått längre. Upphandlingar är ett område som kommer att behöva mer resurser för att ändra avtalen så att de möter de krav som förordningen ställer på dataskydd.

Eftersom att den lagstiftning som behöver införas är inte särskilt omfattande står själva **lagstiftningsarbetet** inte för en så stor del av de ekonomiska följderna av reformen.

Miljömässigt är reformen positiv eftersom den minskar pappershanteringen. Det är dock inte frågan om några stora miljömässiga inbesparingar.

Eftersom skyddet för känsliga personuppgifter avseende sexualitet, etnicitet etc. stärks genom att reformen utökar sanktionerna och tillsynen blir reformen positiv i **jämställdhetsavseende**. I övrigt bör reformen inte innebära några jämställdhetseffekter.

Övrigt

Avslutningsvis önskar landskapsregeringen framföra att det vid lagberedningen särskilt bör utredas:

- Behörighetsgränserna mellan riket och landskapet,
- Möjligheten att undanta viss verksamhet som inte är EU:s kompetensområde från EU-förordningens tillämpning, t.ex. vallagen och ÅHS verksamhet, och
- Rätt till sanktioner enligt EU-förordningen. Skadeståndsrätten är i Allmänna Dataskyddsförordningen mycket stark och med tanke på den mängd personuppgifter som behandlas i det offentliga är det relevant att närmare undersöka möjligheterna att avskaffa, undanta eller begränsa skadeståndsansvar samt administrativa böter (se kapitel 8 i Allmänna Dataskyddsförordningen).

Se även Bilaga 3 Val av medel.

Nationellt handlingsutrymme i Allmänna Dataskyddsförordningen

Förordningens nationella handlingsutrymme

Det nationella handlingsutrymme som kräver lagstiftning enligt EU-förordningen är artikel 6, 28, 38, 54, 68, 84, 85.

Det nationella handlingsutrymme som möjliggör för landskapet att införa lagstiftning enligt EU-förordningen är artiklarna 4, 9, 10, 13, 14, 17, 18, 23, 29, 32, 35, 36, 37, 39, 61, 62, 77, 78, 79, 82, 83, 86, 87, 89.

Åland har inte behörighet avseende det nationella handlingsutrymmet i följande artiklar: 8, 22, 40, 42, 43, 46, 49, 80, 88.

Åtgärd

I. Landskapet föreslår att lagstiftning införs avseende följande artiklar 6, 9, 28, 38, 54, 77, 82, 83, 84, 85, 86, 90.

Se sida 9.

II. I följande artiklar är det oklart om det nationella handlingsutrymmet ska användas av Åland: 10, 78, 79.

Se sida 5.

III. Landskapet föreslår att följande nationella handlingsutrymme inte används: artikel 4, 8, 10, 13, 14, 17, 18, 22, 23, 29, 32, 35, 36, 37, 39, 40, 42, 43, 46, 49, 61, 62, 68, 80, 87, 88, 89.

Se sida 6.

Nedan följer mer detaljerad information om respektive nationellt handlingsutrymme och de slutsatser som kunnat dras redan idag. Vilket nationellt handlingsutrymme som riket kommer att använda blir klart efter årsskiftet.

Bestämmelser som bör ingå i landskapslagstiftningen

Art. 6 – Laglig behandling av personuppgifter

Artikeln är central i förordningen och anger vilken behandling av personuppgifter som tillåts.

Vad som är laglig behandling *får* (art. 6.2) och *ska* (art. 6.3) bestämmas i nationell rätt eller unionsrätten. Denna artikel ger ett av det viktigaste nationella handlingsutrymmet. Det är dock ännu oklart hur restriktiv nationell rätt kommer tillåtas vara.

Artikel 6.3 innebär således att Åland kan fastställa vad som ska vara en legitim anledning för att behandla personuppgifter. Nationell rätt kan då begränsa under vilka omständigheter behandlingen ska anses vara nödvändig för att *fullgöra en rättslig förpliktelse* (artikel 6.1.c). Här blir undantaget för allmänna handlingar troligen relevant (artikel 86), dessa två behöver alltså kombineras. Åländsk rätt kan även fastställa tillåten behandling med grund i att det är ett *allmänt intresse* eller *myndighetsutövning* (artikel 6.1.e). Vad som avses med allmänt intresse är ännu oklart i hela EU. Begreppet myndighetsutövning innebär att en mängd arbete i förvaltningen är laglig behandling.

Under nordiskt samråd har artikelns svårigheter särskilt diskuterats. Just nu råder inte någon enighet avseende vad artikeln innebär för krav på nationell rätt. Vissa länder tolkar artikeln som att nationell rätt inte i detalj måste vara så specifik avseende vad som är laglig behandling. Men om någon är skyldig att utföra behandling ska det stå klart hur denna behandling får och ska ske. Då krävs enligt detta synsätt att det finns en viss uppgift och ett visst syfte med behandlingen. Andra länder tolkar inte artikel 6 så utan anser att behandling enligt 6.1.e måste kunna rättfärdigas av ett så kallat allmänt intresse. Behandling enligt artikel 6.1.c och 6.1.e kräver enligt denna tolkning ett stadgande i lag. Denna grund för behandling *kan* sedan bestå av något av kraven i artikel 6.3.

Under nordiska samrådet framkom även att det finns alternativet att nyttja det nationella handlingsutrymmet i artikel 6 så att en generell regel införs och att speciallagstiftning som tillämpas före den allmänna regeln reglerar frågor mer i detalj. Det är enkelt att missa en viss sorts behandling om man väljer att räkna upp exakt vilka situationer som är laglig behandling. En generell regel är av den anledningen att föredra.

Det kan som slutsats sägas vara svårt att redan nu bestämma hur artikel 6 ska regleras i åländsk rätt. Saken kommer att diskuteras vidare i Bryssel.

Handlingsutrymmet i artikeln ska användas för att klargöra hur behandling är tillåten av arkiv- och statistikändamål. Uppgifter behöver i många fall bevaras för att de används långt senare. Till exempel hade motorfordonsbyrån gallrat en uppgift om vem som ägt en bil efter att den hade skrotats. Det visade sig att ägaren begått trafikbrott med bilen, att bevisa brott blir svårt när det inte längre finns några bevis på att bilen någonsin ägts av personen. Det är ett mycket specifikt fall men visar på vilka övervägningar som behöver göras när det nationella handlingsutrymmet i artikel 6 används.

Art. 9 – Behandling av känsliga uppgifter

Behandling av de så kallade känsliga personuppgifterna – etniskt ursprung, politiska åsikter, facklig tillhörighet, hälsa och sexuell läggning – är som huvudregel förbjuden och får endast ske i undantagsfall (artikel 9 allmänna dataskyddsförordningen). Bestämmelsen är som helhet inte någon nyhet från de nuvarande bestämmelserna i 7-10 §§ ÅPULL. Huvudregeln har ett antal undantag, exempelvis om behandlingen sker i hälsosyfte (artikel 9.1.h och 9.1.i). Känsliga uppgifter som individers etnicitet och sexuella läggning behandlas förhoppningsvis inte särskilt ofta av åländska myndigheter och de bör därmed inte orsaka särskilt svåra övervägningar.

Känsliga uppgifter i arkiv får enligt artikel 9.2.j behandlas i enlighet med nationell rätt om det är ett nödvändigt allmänt intresse. Känsliga uppgifter får även tillåtas av statistiska ändamål. Det innebär att det behöver finnas en bestämmelse i arkivlagen (2004:13) för landskapet Åland och statistiklagen (1994:42) för landskapet Åland för att legitimera behandlingen av känsliga uppgifter. Behandling av uppgifterna som bevaras av arkiv- eller statistikändamål behöver dock förenas med rätten till dataskydd. Vid införande av ÅPULL har 8 § 8 punkten ÅPULL ansetts uppfylla kravet på lämpliga skyddsåtgärder.¹⁰

Sammanfattningsvis kan sägas att det inte är klart vad som avses med artikel 9. En särskild bestämmelse behöver införas men exakt vad denna ska innehålla kan inte beslutas ännu. Denna artikel är en av de svåraste i reformen.

Art. 28 – Personuppgiftsbiträden

Artikeln beskriver under vilka förutsättningar personuppgiftsbiträden kan anlitas.

Avtal, unionsrätt eller nationell rätt *ska* reglera personuppgiftsbitrådets hantering av personuppgifter (art. 28.3). Hur myndigheter kan använda sig av personuppgiftsbiträden skulle kunna regleras särskilt i nationell rätt. Även när personuppgiftsbiträdet anlitar ett annat personuppgiftsbiträde *ska* avtal, unionsrätt eller nationell rätt reglera detta.

Landskapet ska införa en bestämmelse som anger de krav som ska ställas på biträdena eftersom dessa annars behöver införas i varje avtal. Syftet med bestämmelsen är att spara både pengar och tid genom att allmänna bestämmelser finns i lag istället för att de ska bestämmas i de enskilda avtalen. Bestämmelserna blir tydligare när det klargörs vilka krav som ställs på biträden och genom bestämmelsen undviks komplicerade avtal. Bestämmelsen behöver reglera sekretess för biträden och dess anställdas. Angående tystnadsplikt, se artikel 90.

¹⁰ FR nr 8/2003-2004, *Ny landskapslagstiftning om behandling av personuppgifter inom landskaps- och kommunalförvaltningen*, s. 40.

På Åland kommer ett av de mest använda biträdena att vara ÅDA vilket genom hanteringen av register omfattas av reglerna. Det är inte lämpligt att vid varje sorts behandling komma fram till ett nytt avtal med ÅDA utan en bestämmelse som reglerar det relevanta är nödvändig.

Art. 38.5 – Dataskyddsbudets ställning

Bestämmelsen reglerar dataskyddsbudets ställning och hur denna ställning säkerställs.

Dataskyddsbuds sekretess *ska* regleras i nationell lagstiftning eller i unionsrätten. Denna sekretess bör utformas likt den som ska gälla för personuppgiftsbiträden enligt artikel 28.

Art. 54 – Regler för inrättandet av en tillsynsmyndighet

Bestämmelsen innehåller allmänna bestämmelser om tillsynsmyndigheten (Datainspektionen).

Artikelns stadgar ett krav på att nationell rätt *ska* föreskriva bestämmelser avseende tillsynsmyndigheten i lag vilket jämte 2 § 3 mom. Finlands grundlag innebär att bestämmelser om Datainspektionen behöver finnas kvar. För tillsynsmyndigheten krävs således även fortsättningsvis en lagstiftning för instiftande av myndigheten och tillsättande av tjänsten som myndighetschef.¹¹

Här kan även övervägas *hur* myndigheten ska hantera utdömande av sanktioner. I vissa länder övervägs om den dömande och rådgivande verksamheten ska särskiljas. I Norge har man idag ett överklagandekollegium som prövar tillsynsmyndighetens beslut eftersom myndigheten ofta går ut för hårt och ger höga böter. Detta kollegium ändrar ungefär 50 % av besluten. Nämnden består av domare, universitetsprofessorer och liknande som inte arbetar heltid med frågorna. Hur tillsynsmyndighetens uppgifter rent praktiskt ska fullgöras kan således övervägas i det fortsatta arbetet.

Art. 77 – Rätt att lämna in klagomål till en tillsynsmyndighet

Artikelns ger de registrerade rätt att lämna in klagomål till Datainspektionen. I åländsk lagstiftning behöver klargöras hur klagomålshanteringen rent praktiskt ska hanteras.

Art. 82 – Ansvar och rätt till ersättning

Bestämmelsen innebär ett *krav* på att den registrerade ska kunna erhålla skadestånd. Här bör undersökas hur detta förhåller sig till dagens reglering. Skadeståndslagen (FFS 412/1974) innehåller sådana bestämmelser. Det är dock relevant att införa en bestämmelse likt dagens 34 § ÅPULL för att klargöra vem som kan bli ersättningskyldig (personuppgiftsansvarige och biträdet).

Här bör övervägas huruvida möjligheten att ges skadestånd ska begränsas utanför EU:s kompetensområde. Detta kan dock vara beroende av hur behörigheten mellan riket och landskapet ser ut på området. Det kan vara relevant för hälso- och sjukvård.

Behörighet: 25 § SjöL

Art. 83 – Administrativa sanktionsavgifter

Administrativa sanktionsavgifter kan åläggas den som överträder förordningens bestämmelser.¹²

Förordningen ger dock nationell rätt *möjlighet* att undanta offentliga myndigheter från påförandet av administrativa sanktionsavgifter (artikel 83.7 allmänna dataskyddsförordningen). Ett sådant undantag behöver införas för att undvika att det offentliga åläggs böter. De administrativa sanktionsavgifterna skulle i så fall inte ha någon särskild betydelse för Åland vilket innebär att en av tillsynsmyndighetens uppgifter försvinner. Det är dock viktigt att ett undantagande inte inskränker tillsynsmyndighetens korrigerande befogenheter (artikel 58.2).

Inom EU råder fortfarande oenighet avseende huruvida tillsynsmyndigheten behåller bötesbeloppet eller om pengarna går till kommissionen. Vissa länder har även föreslagit att det är regeringen som betalar när det offentliga tilldöms böter. Åland bör invänta rikets förslag för att se hur de ställer sig till frågan för att få förslag på hur

¹¹ Se exempelvis artikel 51.1 och artikel 54 allmänna dataskyddsförordningen.

¹² De överträdelser som avses räknas upp i artikel 83.4, 83.5 och 83.6 *allmänna* dataskyddsförordningen.

de administrativa sanktionerna rent praktiskt skulle utdömas och vart pengarna skulle gå. Datainspektionen behöver då ha tillräckliga resurser för att klara av att hantera ärendena.

De administrativa sanktionsavgifterna ska undantas i landskapet om tolkningen i EU blir att pengarna ska gå till kommissionen.

Innan närmare klarhet nås om de administrativa sanktionerna blir förslaget att genom landskapslag minska avsevärt eller helt avskaffa de administrativa sanktionerna (artikel 82 EU-förordningen).

Behörighet: 18 § 26 punkten SjL.

Art. 84 – Sanktioner

Nationell rätt ska fastställa villkor för ytterligare sanktioner som gäller vid överträdelse av förordningen. Åland behöver även vidta de åtgärder som krävs för att se till att sanktionerna genomförs. Sanktionerna behöver vara effektiva, proportionella samt avskräckande. Hur denna bestämmelse uppfylls behöver utredas närmare för att säkerställa att Åland uppfyller kraven.

Det finns fördelar med att närmare förtydliga förutsättningarna för att kunna få skadestånd av personuppgiftsansvariga och personuppgiftsbiträden. Det tydliggörs då vilka bestämmelser som har brutits och vad som händer.

Behörighet: 25 § SjL.

Art. 85 – Behandling och yttrande- och informationsfriheten

Behandlingen av personuppgifter ska genom nationell lag förenas med yttrande- och informationsfrihet (artikel 85 allmänna dataskyddsförordningen). Särskilt behandling som sker på journalistisk, akademisk, konstnärlig eller litterär grund. Här avses en bred tolkning av vad som omfattas av friheten. Lagstiftning som fastställer undantag för att klargöra balansen mellan de grundläggandena rättigheterna ska enligt förordningen antas.¹³ Vad som avses är i det här skedet inte klargjort utan bestämmelsen lämnar öppet för Åland att besluta hur man önskar utforma regleringen. Denna bestämmelse behöver således tas hänsyn till vid utformandet av lagstiftningen.

Exempelvis redaktionella ändamål (journalistiska ändamål) är knepigt, Europeiska människorättsdomstolen håller för närvarande på att ta ställning till vad som avses (enligt uppgift från justitieministeriet).

Behörighet: Grundlagsfrågor hör till rikets behörighet. Denna artikel innebär inte att förändringar i grundlagsstadgade yttrande- och informationsfrihet införs utan snarare att lagstiftningen ska skrivas i enlighet med dessa friheter (10 § Finlands grundlag). Att dessa fri- och rättigheter respekteras är naturligtvis centralt och gör de inte det överskrids den åländska behörigheten.

Art. 86 – Allmänna handlingar (offentlighetsprincipen)

Bestämmelsen innebär att personuppgifter får lämnas ut av myndigheter om det är en del av en allmän handling.

Nationell rätt får föreskriva hur offentlighetsprincipen ska kombineras med kraven i förordningen. Bestämmelsen är mycket relevant för åländsk del och kommer att behöva införas.

Artikeln är vag och eftersom det är ett specifikt nordiskt problem är det dessutom svårt att hitta ett underlag för hur bestämmelsen ska tolkas. I rikets offentlighetslag finns dock ett problem med utlämnande av handlingar elektroniskt (6 § 3 mom.). En kopia i elektronisk form kräver att den registrerade kan motsätta sig utlämnandet. Syftet är att register inte enkelt ska kunna skickas från myndigheter till företag som gör reklam. Liknande undantag för utlämning i elektronisk form finns inte i åländsk lagstiftning (se 15a § LL om allmänna handlingars offentlighet). Åland bör överväga om 15a § i offentlighetslagen bör revideras.

Avtal- och pensionsbyrå har uttryckt att det inte existerar någon verklig sekretess för uppgift om sjukintyg. När ett ärende om sjukskrivning har registrerats ringer tidningarna och vet vem beslutet rör trots att handlingen har sekretessbelagts. Den lilla information som ändå ges räcker för att avslöja identiteten hos den fysiska personen. De svårigheter som ett litet samhälle innebär behöver tas hänsyn till fastställelse av hur förordningens bestämmelser ska kombineras med offentlighetsprincipen, särskilt när det rör så viktiga uppgifter som ett sjukintyg.

¹³ Ingresspunkt 153 allmänna dataskyddsförordningen.

Sammanfattningsvis behöver närmare utredas hur offentlighetsprincipen ska kombineras med förordningen. Offentlighetsprincipen behöver inte förändras i någon större utsträckning.

Art. 90 – Tystnadsplikt

Undantag för tystnadsplikt *kan* införas om det anses nödvändigt. Se artikel 28. Sekretess för personuppgiftsbiträden behöver införas. Vid utformandet av en sådan bestämmelse bör hänsyn även tas till att hur bestämmelsen påverkar hur särskilda kategorier av personuppgifter får behandlas – artikel 9.3 allmänna dataskyddsförordningen. Bestämmelser om tystnadsplikt återfinns idag i 20 § ÅPULL.

Bestämmelser där det ännu är oklart huruvida landskapslagstiftning krävs

Art. 10 – Behandling av personuppgifter om fällande domar i brottmål

Artikeln anger att personuppgifter om fällande domar i brottmål och information sammanhörande med överträdelse får behandlas endast när det sker under kontroll av myndigheten eller om behandlingen är tillåten enligt unionsrätten. Ett fullständigt sådant register får endast föras om en myndighet kontrollerar registret. Polisdirektivet ska tillämpas på behandling av personuppgifter i syfte att förebygga, förhindra, utreda etc. brott (artikel 2.2.d allmänna dataskyddsförordningen).

Det nationella handlingsutrymmet innebär således att åländsk rätt kan föreskriva hur behandling av dessa uppgifter ska vara tillåten (jämför med artikel 6). Myndighet måste kontrollera denna behandling vilket innebär att åländsk rätt kan behöva föreskriva *hur* sådan kontroll ska ske.

Till den del som polisdirektivet inte är tillämpligt gäller således artikel 10 allmänna dataskyddsförordningen. Vilken behandling det skulle vara fråga om och när sådan behandling bör tillåtas av nationell rätt behöver undersökas noggrannare.

Behörighet: Hanteringen av sådana uppgifter sker främst hos polismyndigheten men sådana uppgifter finns även hos motorfordonsbyrån. Det blir således en del av den åländska befogenheten eftersom det är behandling inom den åländska förvaltningen.

Art. 78 – Registrerades rätt till effektivt rättsmedel mot tillsynsmyndighetens beslut

De registrerade har rätt till ett effektivt rättsmedel mot Datainspektionens beslut. Här bör närmare undersökas hur detta krav uppfylls och hur regleringen ser ut idag.

Art. 79 – Rätt till ett effektivt rättsmedel mot en personuppgiftsansvarig eller ett personuppgiftsbiträde

De registrerade har även rätt till effektivt rättsmedel gentemot den personuppgiftsansvarige och personuppgiftsbiträdet när individen anser att dennes fri- och rättigheter har åsidosatts vid behandlingen (artikel 79 allmänna dataskyddsförordningen). Här behöver närmare utredas vad som avses med ”effektivt rättsmedel” för att klargöra om dagens reglering räcker. Riket verkar inte ha uppfattat att den nuvarande lagstiftningen inte ska räcka för att uppfylla kravet på effektivt rättsmedel.

Behörighet: 25 § SjL.

Bestämmelser som inte kräver landskapslagstiftning

Art. 4.7 – Definitioner, personuppgiftsansvarig

Artikeln definierar centrala begrepp i förordningen. I nationell rätt *kan* definieras genom vilka kriterier som den personuppgiftsansvarige ska utses. En sådan bestämmelse kan vara bra att införa för att förtydliga för myndigheter, kommuner etc. Det är dock inte syftet med förordningen utan reglering ska om möjligt undvikas på nationell nivå. Det nationella handlingsutrymmet bör därför inte nyttjas.

Kapitel 2 Principer

Art. 8.1

En lägre ålder än förordningen anger för barns samtycke *får* anges. Möjligheten är inte relevant för åländsk del eftersom det ligger utanför den åländska behörigheten, saken hänför sig till privaträttens område. Se 3 § 29 punkten informationssamhällsbalk (FFS 917/2014) vad som avses med begreppet informationssamhällets tjänster. Finland kommer troligen att sänka åldern till 13 eller 15 år.

Barns ålder kan troligen även vara en skyddsåtgärd enligt andra artiklar, t.ex. så att artikel 8 och artikel 9 anger samma ålder. Under nordiskt samråd framkom dock att de andra länderna idag inte ser någon anledning att sätta en egen ålder.

Kapitel 3 Den registrerades rättigheter

Art. 13.2.e – Information som ska tillhandahållas om personuppgifter samlas in från den registrerade

Den personuppgiftsansvarige behöver numera även lämna information om den informationsansvarige när uppgifterna hämtats från den registrerade själv (artikel 13.1.a allmänna dataskyddsförordningen).¹⁴ Därutöver innehåller bestämmelserna omfattande regler för hur, när och till vem som information ska lämnas.

Här behöver uppmärksammas på att nationell rätt *kan* föreskriva att personuppgifter ska tillhandahållas. Det kan alltså vara en anledning till att det finns ett krav på att personuppgifter ska tillhandahållas till den registrerade. Skyldigheterna att tillhandahålla personuppgifter i bestämmelsen i övrigt är rätt vidsträckt och Åland bör inte öka kraven på tillhandahållandet av information ytterligare. De regler som finns bör räcka, dessa är redan tillräckligt svåra att uppfylla. Det blir dessutom ett enklare regelverk när nationell lagstiftning undviks.

Art. 14.5 – Information som ska tillhandahållas om personuppgifter inte har erhållits från den registrerade

Bestämmelsen anger hur och avseende vad den registrerade ska informeras om när personuppgifterna har inhämtats från någon annan än den registrerade.

Nationell rätt *får* begränsa de ansvarigas skyldighet att informera den registrerade när uppgifter om denne erhållits från någon annan än den registrerade. En anledning till att skyldigheten inskränks kan vara tystnadsplikt (art. 14.5.c).

Något som särskilt talar för att begränsningar bör införas har inte framkommit och lagstiftning ska därför inte införas.

Art. 17.3 – Rätt till radering

Den registrerades har enligt bestämmelsen rätt att i vissa situationer få sina uppgifter raderade. En av dessa situationer är när personuppgifterna inte längre behövs för de ändamål till vilket de samlades in (art. 17.1.a).

Riket anser att vallagstiftningen i riket är ett problem eftersom registren låses en viss tid innan valen vilket innebär att möjligheterna att få uppgifter raderade, rättade etc. inte kan uppfyllas inom den tiden. Riket ser inte att något undantag kan tillämpas för att kunna fortsätta att låsa registren. Den handlingstid om tre månader som gäller i landskapet borde dock innebära att valregister även fortsättningsvis kan låsas (om registren faktiskt låses även i landskapet). Något undantag (om det ens finns) behöver därmed inte användas.

En skyldighet att radera uppgifter *kan* inskränkas genom nationell rätt (art. 17.3.b). Det är av vikt att rättigheten inte inskränker möjligheten att behålla information av arkivändamål. Det är undantaget i 17.3.d. De undantag som förordningen redan innehåller (artikel 17.3) bör räcka och någon lagstiftning behöver därför inte införas.

Art. 18 – Rätt till begränsning av behandling

Bestämmelsen ger den registrerade rätt att under vissa omständigheter kräva att behandlingen begränsas. T.ex. när uppgifternas korrekthet ifrågasätts. Se diskussionen om vallagstiftningen som förts under artikel 17.

¹⁴ Se vidare 11-17 §§ ÅPULL.

Det finns en möjlighet att under vissa omständigheter behandla personuppgifter trots att behandlingen på den registrerades begäran har begränsats. Detta undantag *får* användas med hänsyn till ett enligt medlemsstaten viktigt allmänintresse. Riket har gjort bedömningen att undantaget inte behöver användas. Någon lagstiftning behöver därför inte införas.

Art. 22.2.b – Automatiserat individuellt beslutsfattande, inbegripet profilering

Bestämmelsen reglerar hur automatiserad behandling får ske, med automatiserad behandling avses att en åtgärd företas vilken innebär rättsverkningar för den enskilde och där beslutsunderlaget är baserat på en automatiserad (teknisk) behandling av personuppgifterna. Automatiserad behandling får inte ligga till grund för ett beslut avseende den registrerade, det innebär att den registrerade har rätt till personlig kontakt innan beslut fattas.

Får i nationell rätt tillåta att beslut som endast grundas på automatiserad behandling (inklusive profilering) är tillåtna under vissa omständigheter.

Behörighet: Tillämpas troligen inte av myndigheter. Ingresspunkt 71 anger t.ex. att artikeln kan bli relevant vid kreditansökningar online vilket inte sker i det offentliga.

Art. 23.1 – Begränsningar

Bestämmelsen anger en mängd förutsättningar genom vilka den nationella rätten *kan* begränsa de skyldigheter och rättigheter som artiklarna 5, 12-22 och 34 anger.

De begränsningar som görs behöver övervägas med hänsyn till vilka begränsningar som riket gör samt rikets behörighet. T.ex. nationell rätt som begränsar rättigheterna och skyldigheterna med syfte att skydda den nationella säkerheten (artikel 23.1.a), försvaret (artikel 23.1.b) samt allmänna säkerheten (artikel 23.1.c) är således främst en fråga för riket. För åländsk del skulle det kunna bli intressant att begränsa rättigheterna och skyldigheterna (artikel 23.1.i).

Något särskilt skäl för att använda det nationella handlingsutrymmet har dock ännu inte framkommit och någon lagstiftning rekommenderas därför inte.

Kapitel 4 Personuppgiftsansvarig och personuppgiftsbiträde

Art. 29 – Behandling under den personuppgiftsansvariges eller personuppgiftsbiträdets överinseende

Personuppgiftsbiträdet och personer som får tillgång till personuppgifter får endast behandla dessa efter instruktioner från den personuppgiftsansvariga.

I bestämmelsen ges möjlighet att avvika från huvudregeln och således ge biträdet möjlighet att behandla personuppgifter utan instruktion från den personuppgiftsansvariga. Nationell rätt eller unionsrätt *kan* föreskriva skyldigheter för personuppgiftsbiträde att behandla personuppgifter som denne får tillgång till genom sitt uppdrag.

Någon anledning att utvidga biträdets behandlingsmöjligheter har inte framkommit och det nationella handlingsutrymmet bör därför inte användas.

Art. 32.4 – Säkerhet i samband med behandling

Bestämmelsen innebär en skyldighet för den personuppgiftsansvarige samt personuppgiftsbiträdet att säkerställa en lämplig säkerhetsnivå. När det är lämpligt ska dessutom pseudonymisering, kryptering och liknande ske.

Får avvika från kravet på att den som arbetar med personuppgifter kan vidta åtgärder endast på instruktion av den personuppgiftsansvariga.

Av samma anledning som angetts vid artikel 29 kommer det nationella handlingsutrymmet troligen inte att användas.

Art. 35 – Konsekvensbedömning avseende dataskydd

Allmänna dataskyddsförordningen avskaffar genom bestämmelsen det allmänna kravet på anmälningsskyldighet till tillsynsmyndigheten (artikel 35 allmänna dataskyddsförordningen).¹⁵

Om nationell rätt som införts med anledning av art. 6.1.c eller 6.1.e reglerar konsekvensbedömning innebär det att p. 1-7 i art. 35 inte behöver tillämpas. Här behöver övervägas om en sådan reglering redan uppfylls genom de nationella bestämmelser som införs. Nationell rätt *kan* även ange att en konsekvensbedömning ska ske även i de fall som artikeln undantar.

Någon anledning att använda handlingsutrymmet har inte framkommit och bestämmelsen föranleder därför inte någon lagstiftningsåtgärd.

Art. 36.5 – Förhandssamråd

Nationell rätt *får* föreskriva att den personuppgiftsansvarige ska samråda med och erhålla förhandstillstånd av tillståndsmyndigheten i vissa situationer. Det har inte framkommit något som talar för att en sådan bestämmelse bör införas.

Art 37.4 – Utnämning av dataskyddsombud

Nationell rätt *får* i lagstiftning föreskriva ett krav på att ett dataskyddsombud ska utses, utöver det grundkrav som 37.1 kräver. Inte heller här har något framkommit som talar för att utöka kraven på sättet som bestämmelsen möjliggör.

Art. 39 – Dataskyddsombudets uppgifter

I bestämmelsen räknas dataskyddsombudets uppgifter upp. Det är dock inte en uttömmande lista, utan endast minimikrav på vilka arbetsuppgifter som dataskyddsombudet ska ha.

Det är således möjligt att utvidga uppgifterna till att innehålla även fler än de som räknas upp. Någon anledning att göra det finns dock inte och lagstiftning ska därför inte införas.

Kapitel 5 Överföring av personuppgifter till tredjeländer eller internationella organisationer

Behörighet: Eftersom kapitlets bestämmelser reglerar överföringen av personuppgifter till stater utanför EU utgör kapitlet riksbehörighet enligt 27 § 4 punkten SjL (relationen till utländska makter). Önskas en bestämmelse införas i åländsk lagstiftning kan det ske genom 19 § 3 momentet SjL. Det innebär att det inte är möjligt att avvika från rikets lagstiftning.

Datainspektionen kommer inte att behöva några särskilda resurser för fullgörande av skyldigheterna och arbetsuppgifterna i kapitlet eftersom det genom SjL kapitel 9 och 9a är rikets behöriga myndighet (Dataombudsmannen) som fullgör dessa uppgifter.

Art. 40 – Uppförandekoder

Bestämmelsen syftar till att se till att uppförandekoder för efterlevande av förordningen skapas.

Medlemsstaterna *ska* främja utarbetandet av uppförandekoder. Artikelns innebär således inte ett krav på att lagstiftning införs utan snarare att medlemsstaten ska arbeta för att s.k. uppförandekoder utvecklas.

Art. 42 och 43 – Certifiering och Certifieringsorgan

Medlemsstaterna *ska* främja införandet av certifieringsmekanismer samt säkerställa att certifieringsorgan är ackrediterat av en tillsynsmyndighet eller nationellt ackrediteringsorgan.

Certifiering är rikets behörighet även eftersom det görs på företag och således tillhör privaträttens område.

Art. 46 – Överföring som omfattas av lämpliga skyddsåtgärder

¹⁵ Återfinns i dagens lagstiftning i 22 § ÅPULL.

Bestämmelsen reglerar vilken säkerhet som krävs vid överföring till tredjeländer eller internationella organisationer.

Uppräkningen av lämpliga skyddsåtgärder i art. 46.2 är inte uttömmande ("får ta formen av") vilket innebär att nationell rätt *får* föreskriva vilka de lämpliga skyddsåtgärderna faktiskt ska vara.

Art. 49.5 – Undantag i särskilda situationer

Nationell rätt *får* föreskriva vad adekvat skyddsnivå vid överföring av personuppgifter till tredjeland ska vara om det saknas ett beslut som fastställer skyddsnivån. Ett sådant fastställande kräver att hänsyn tas till viktiga allmänintressen.

Kapitel 7 Samarbete och enhetlighet

Riket kommer att sköta kontakterna med Rådet och samarbetet i EU, även för Datainspektionens räkning. Det nationella handlingsutrymmet som finns i detta kapitel kommer därför att främst nyttjas av riket. Samarbetet mellan Ålands Datainspektion och rikets dataombudsman kommer att regleras enligt 59b § självstyrelselagen.

Art. 61.4.b – Ömsesidigt bistånd

Artikeln anger tillsynsmyndighetens skyldigheter att bistå tillsynsmyndigheter i andra medlemsländer.

Nationell rätt kan innebära att tillsynsmyndighet har rätt att neka en begäran om bistånd från en tillsynsmyndighet i ett annat land. Några särskilda anledningar till att neka en begäran har hittills inte funnits och möjligheten till lagstiftning bör därför inte användas.

Art. 62.3 – Tillsynsmyndighetens gemensamma insatser

Artikeln anger bl.a. skyldighet för tillsynsmyndigheten att i vissa fall samarbeta i utredningar och verkställighet.

Bestämmelsen innebär att nationell rätt *får* föreskriva hur tillsynsmyndigheten kan tilldela befogenheter vid arbete i s.k. gemensamma insatser. Inte heller här har några anledningar till användande av möjligheten funnits.

Art. 68.4 – Europeiska dataskyddsstyrelsen

I bestämmelsen redogörs för inrättandet av Europeiska dataskyddsstyrelsen.

Det krävs att nationell rätt möjliggör utnämmandet av företrädaren för tillsynsmyndigheterna om vi i Finland har flera (en på Åland och en i riket). Det innebär att förhållandet mellan Datainspektionen och Dataombudsmannen måste klargöras i enlighet med medlemsstatens nationella rätt. Det innebär att 59b § SjL tillämpas. Diskussion mellan riket och landskapet behöver därför föras, någon faktiskt lagstiftning för att klargöra förhållandet bör dock inte krävas eftersom 59b § SjL redan reglerar saken.

Kapitel 8 Rättsmedel

Art. 80

Bestämmelsen innebär att förändring av vem som är part i processen *kan* behöva göras. Rättsområdet hör till rikets behörighet (27 § 23 p. SjL) och någon lagstiftning blir därmed inte aktuell.

Kapitel 9 Särskilda behandlingssituationer

Art. 87 – Behandling av personnummer

Behandlingen av personbeteckningar *får* närmare regleras i nationell lagstiftning – artikel 87 allmänna dataskyddsförordningen.

Behörighet: Personnummer är rikets behörighet eftersom det tillhör området för folkbokföring (29 § 1 mom. 1 p. SjL). Någon lagstiftning införs därför inte.

Art. 88 – Behandling i anställningsförhållanden

Bestämmelsen ger *möjlighet* att införa särskilda bestämmelser för behandling av personuppgifter i anställningsförhållanden. Någon särskild anledning till att införa bestämmelser som avviker från förordningens bestämmelser verkar inte finnas och bestämmelsen föranleder således inte lagstiftning.

Behörighet: Är rikets behörighet enligt 27 § 21 punkten, har dock i motiven till tidigare lag och i ålandsdelegationens yttrande ansetts vara möjligt att lagstifta om genom 19 § 3 momentet SjL. Om riket inför ett undantag och landskapet anser undantaget vara relevant kan det införas på samma sätt (19 § 3 momentet SjL).

Art. 89 – Skyddsåtgärder och undantag för behandling för arkivändamål av allmänt intresse, vetenskapliga eller historiska forskningsändamål eller statistiska ändamål

Det finns även *möjlighet* att införa nationell lagstiftning avseende skyddsåtgärder och undantag för behandling för arkivändamål av allmänt intresse, vetenskapliga eller historiska forskningsändamål eller statistiska ändamål – artikel 89 allmänna dataskyddsförordningen.

I dagsläget finns sådana bestämmelser avseende statistik genom statistiklagen (1994:42) för landskapet Åland och avseende arkiv i 21 § ÅPULL samt arkivlagen (2004:13) för landskapet Åland. Det finns möjlighet att i nationell lag föreskriva särskilda undantag från artikel 89. Någon särskild anledning att avvika från förordningens artikel 89 har inte framkommit. Arkivlagen och statistiklagen behöver dock finnas kvar för att stadga de grundläggande reglerna om arkiv och statistik på Åland, till exempel vilken myndighet som är ansvarig. Även bestämmelser om känsliga uppgifter i arkiv och statistik bör finnas i lagarna (artikel 9.2.f allmänna dataskyddsförordningen).

Speciallagstiftning som kan beröras av reformen

Arkivlag (2004:13) för landskapet på Åland Arkivlagen behöver finnas kvar för att stadga de grundläggande reglerna om arkiv på Åland, till exempel vilken myndighet som är ansvarig. Även bestämmelser om känsliga uppgifter i arkiv behöver finnas i lagen (artikel 9.2.f allmänna dataskyddsförordningen). När behandling ska vara laglig av arkivändamål kan genom artikel 6.3 (och 6.1.e) föreskrivas i nationell rätt. På det sättet kan arkivlagens och statistiklagens bestämmelser finnas kvar.

Jaktlag (1985:31) för landskapet Åland se eventuellt 11 § 2 mom.

Kommunallag (1997:73) se 28 § om protokoll, riket har förklarat att den finska kommunallagen kommer att behöva ändras med hänsyn till de protokoll som olika nämnder med mera lägger ut.

Körkortslag (2015:88) för landskapet Åland se 58 § och 9 kap.

Landskapsförordning (1995:51) om register för fiskenäringen.

Landskapsförordningen (1996:38) om register för vattenbruket.

Landskapsförordning (1995:36) om undantag från skyldigheten att använda bilbälte se eventuellt 3 §.

Landskapslag (1977:72) om allmänna handlingars offentlighet 3a kapitlet anger bestämmelser om register. Dessa bestämmelser behöver uppdateras. Till exempel behöver övervägas huruvida det verkligen ska vara möjligt att elektroniskt överföra register till mottagare. För att skydda den registrerade kan det vara rimligt att register inte överförs elektroniskt så att uppgifterna används i marknadsföringssyfte. Jämför med artikel 86, hänsyn kan tas till vad riket avser göra med bestämmelsen i rikets offentlighetslag.

Landskapslag (2006:8) om arbetsmarknadspolitisk verksamhet se 19 § jämfört med art. 9 i allmänna dataskyddsförordningen, se även 70, 71 och 73 §§

Landskapslag (1993:19) om besiktning och registrering se eventuellt 20-30b §§ jämfört med rätten till information som allmänna dataskyddsförordningen stadgar.

Landskapslagen (2007:89) om Datainspektionen lagen ska upphävas och bestämmelserna återfinnas i den nya lag som ersätter ÅPULL.

Landskapslag (2010:(85) om en infrastruktur för geografisk information se 6 och 7 §§.

Landskapslag (2003:32) om fritidsbåtar se eventuellt 5 kap. jämfört med rätten till information som allmänna dataskyddsförordningen stadgar.

Landskapslag (1998:20) om förfarandet vid rådgivande kommunala folkomröstningar se 8 §

Landskapslag (2011:13) om gymnasieutbildning se 67 §.

Landskapslag (2011:114) om hälso- och sjukvård se 16 §.

Landskapslagen (2004:3) om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som skall arbeta med barn se 2 § och 3 §§.

Landskapslag (1970:39) om lagtingsval och kommunalval (1994/63) denna lag revideras för närvarande. För vallagstiftningen i riket är problemet att registren stänger en viss tid innan valen vilket innebär att möjligheterna att få felaktiga uppgifter ändrade och liknande inte kan uppfyllas inom den tiden. Riket ser inte att något undantag kan tillämpas för att kunna fortsätta att ”stänga” registren. Den handlingstid om tre månader som gäller i landskapet borde dock innebära att valregister även fortsättningsvis kan ”stängas”. Detta är dock beroende av hur länge registren ”stängs” inför valen. I riket finns inte en uppställd tidsram för hanteringen av ärenden (jämför 23 § förvalt-

ningslag (2003/434) med 20 § förvaltningslag (2008:9) för landskapet Åland). Någon tidsram för de registrerades rättigheter ges inte i allmänna dataskyddsförordningen.

Landskapsförordning (2011:76) om läroavtalsutbildning se 22a §.

Landskapslag (1999:49) om polisens grundregister behöver vara en del av den blankettlagstiftning som införs för polisens register. Samma blankettlag som Landskapslag (1999:50) om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om personuppgifter (2006/29).

Landskapslag (2007:60) om posttjänster se 40 §.

Landskapslag (2011:95) om radio- och televisionsverksamhet se kap. 5 och 6.

Landskapslag (1975:56) om resebyråer se 11 §.

Landskapslag (1985:50) om stöd för vård av barn i hemmet se eventuellt 13 och 13a §§.

Landskapslag (2008:97) om tillämpningen i landskapet Åland av barnskyddslagen se eventuellt 5 § 1 mom. 15 p.

Landskapslagen (2006:10) om tillämpning av lagen om informationssystem för arbetsförvaltningens kundbetjäning (blankettlag).

Landskapslag (2010:99) om tillämpningen i landskapet Åland av lagen om tolkningstjänst för handikappade personer se eventuellt 3 § (blankettlag).

Landskapslag (1999:50) om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om personuppgifter (2006/29) (blankettlag) ska även fortsättningsvis vara en blankettlag.

Landskapslag (1995:101) om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om socialvård se 2d § 1 mom. 3 punkten (blankettlag).

Landskapslag (1978:22) om tjänstekollektivavtal, se art. 88 i allmänna dataskyddsförordningen och 10 § 3 mom. ÅPULL. Troligen behöver inte någon särskild bestämmelse införas i denna lag, utan det bör räcka att behålla en bestämmelse likt den som idag återfinns i 10 § 3 mom. ÅPULL.

Räddningslag (2006:106) för landskapet Åland se 66-67 och 89 §§.

Statistiklag (1994:42) för landskapet Åland Statistiklagen behöver finnas kvar av samma anledningar som arkivlagen. Det behöver undersökas huruvida 19 § statistiklagen överensstämmer med allmänna dataskyddsförordningen. Statistiklagen behöver revideras även av andra skäl. ÅSUB arbetar för tillfället med ett beredningsunderlag till en ny statistiklag, planen är att deras rapport ska överlämnas till lagberedningen våren 2017.

Bilaga 3

CHECKLISTA FÖR VAL AV MEDEL – Personuppgiftsreformen

A: KLARLÄGGANDE AV PROBLEMET OCH DESS ORSAKER SAMT BEHOVET AV ÅTGÄRDER:	
1. Vad är problemet?	
1.1	Vem eller vilka kräver en förändring? Finns det motstridiga intressen?
	Ny EU-förordning
1.2	Vilka motiv åberopas? Kan det finnas också andra motiv? Hur konkreta är riskerna, felen, bristerna och problemen?
	Det finns inga andra alternativ än att anta kompletterande nationell lagstiftning samt upphäva den lagstiftning som upprepar eller förtydligar förordningens bestämmelser.
1.3	Vilket är målet? Vad vill man åstadkomma? Finns det konflikter mellan olika mål?
	Syftet är harmoniserade regler inom EU, större säkerhet vid behandling av personuppgifter, sanktioner då personuppgifter behandlas på ett felaktigt sätt.
1.4	Finns det ett internationellt perspektiv på frågan (EG, EES eller internationellt fördrag)?
	Ja, EU-reglering
1.5	Är det underlag som finns tillräckligt för en bedömning av frågan eller behövs tilläggsutredning?
	Ja, men eftersom beredningen sker parallellt i Finland och Sverige och samordnas inom ramen för det nordiska samarbetet kan i ett senare skede framkomma uppgifter som leder till en annan bedömning av behovet av införande av bestämmelser. Särskilt huruvida bestämmelser ska införas i enlighet med 19 § 3 momentet Sjl behöver övervägas beroende på vad riket beslutar.
2. Behövs någon åtgärd överhuvudtaget?	
2.1	Vad händer om man inte gör någonting alls? Blir problemet större och mera akut?
	Det finns inga alternativ än att lagstifta
2.2	Vilken utveckling av särskild betydelse för frågan kan väntas inom den närmaste tiden? Hur påverkas problemet?
	Maj 2018 måste lagstiftningen vara i kraft
2.3	Löser problemet sig självt med tiden? Kommer marknadskrafterna att lösa problemet?
	Nej
2.4	Kan en önskad åtgärd ge upphov till nya problem som är lika stora eller större än de problem man vill lösa?
	Nej
B. DÅ PROBLEMET OCH DESS ORSAKER SAMT BEHOVET AV ÅTGÄRDER KLARLAGTS KAN FÖLJANDE FRÅGOR STÄLLAS:	
1.	När behövs åtgärderna? Behövs åtgärder genast? Finns det tid för ytterligare utredningar? Är behovet av åtgärder övergående?
	I maj 2018 måste lagstiftningen träda i kraft. EU-förordningen innehåller sanktioner som kan åläggas offentliga myndigheter vid brott mot förordningen. Vi kan inte riskera att drabbas av en sådan domstolsprocess p.g.a. att lagstiftningen inte är klar.

2.	Vilka alternativa medel kan användas? Vilket medel är ändamålsenligast för styrningen? Vilket medel kostar minst, dels för enskilda dels för samhället? Vilka negativa sidoeffekter har de olika medlen? Hur passar de olika åtgärderna in i ett större samhällsligt perspektiv?
	Det finns inga alternativ till lagstiftning då det rör rättsäkerheten för enskilda personer.
3.	Vad är skillnaden för samhället och enskilda mellan den önskade reformen och nollalternativet? Vilka resurser behövs och vilka effekter uppstår för samhället och enskilda om reformen genomförs respektive inte genomförs (nollalternativet)?
	Ökat rättsskydd för enskilda rörande hur deras personuppgifter används och skyddas av myndigheterna. Däremot uppstår ökade kostnader för landskapet.
4.	Behövs en lag? Om behovet av lagstiftning fortsättningsvis finns uppstår nya frågor. Kontakta lagberedningen så löser vi dem tillsammans!
	Ja, lagstiftning behövs.

Michaela Slotte och Emilia Larson 9.12.2016

Handläggare